317610 ـ روش پاک شدن از مَذی

سوال

آیا نماز بدون شستن بیضه‌ها از مَذی صحیح است؟ شنیده‌ام که شافعی‌ها، مالکی‌ها، حنفی‌ها و گروهی از حنبلی‌ها شستن بیضه‌ها را [برای پاک شدن از مذی] لازم نمی‌دانند.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولاً: مذی از نجاساتی است که پاکیزگی از آن واجب است. ابن عبدالبر رحمه الله می‌گوید: «مذیِ شناخته‌شده و معمول موضوعی مورد اجماع است و میان مسلمانان اختلافی نیست که خروج آن وضو را واجب می‌سازد (یعنی وضو را باطل می‌کند) و به سبب نجاستش، شستن آن واجب است». «التمهید» (۲۱ / ۲۰۷).

پس هرگاه مذی خارج شود و به جایی از بدن برسد، شستن همان محلِ آلوده واجب است؛ بنابراین کسی که با علم به وجود مذی بر بدنش و از روی عمد بدون شستن آن نماز بخواند، نمازش صحیح نخواهد بود.

دربارۀ حکم نماز با بدن یا لباس ناپاک، بنگرید به پاسخ سؤال شمارۀ (12720) و شمارۀ (195117).

ثانیاً:

اگر مذی به بیضه‌ها برسد، همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد، شستن آن‌ها برای برطرف کردن این نجاست واجب است.

اما اگر مذی به بیضه‌ها نرسد و از محل خروجش در آلت تناسلی فراتر نرود، در این حالت میان اهل علم اختلاف نظر است که آیا تنها شستن محل خروج آن از آلت تناسلی کافی است، یا اینکه شستن تمام آلت تناسلی و بیضه‌ها نیز به همراه آن واجب است؟

مذهب امام احمد بر این است که شستن تمام آلت تناسلی و بیضه‌ها با هم بر او واجب است.

مرداوی رحمه الله می‌گوید:

«بنابر قول به نجاست: بر پایۀ نظر صحیح در مذهب، هرگاه [مذی] خارج شود، شستن آلت تناسلی و بیضه‌ها واجب است».

«الإنصاف» (۲/ ۳۲۸ ـ ۳۲۹).

و برای آن به این استدلال شده که در صحیحین در حدیث علی رضی الله عنه آمده است که پیامبر ﷺ به شستن آلت تناسلی فرمان دادند و ظاهر آن نشان می‌دهد که منظور، تمام آلت تناسلی است؛ و در غیر صحیحین مانند مسند احمد و دیگر منابع، امر به شستن بیضه‌ها نیز آمده است.

از علی رضی الله عنه روایت است که گفت: «من مردی بودم که بسیار مذی از من خارج می‌شد؛ پس به سبب جایگاه دختر پیامبر [که همسرم بود] به مردی سپردم تا از پیامبر ﷺ [حکم آن را] بپرسد. او پرسید و پیامبر فرمودند: وضو بگیر و آلت تناسلی‌ات را بشوی». بخاری (۲۶۹) و مسلم (۳۰۳).

ظاهر این عبارت، شستن تمام آلت تناسلی است؛ اما جمهور علما گفته‌اند: منظور از «الذکر» در اینجا، همان محل خروج مذی است و نه تمام آن؛ و این دیدگاه را با قیاس بر دیگر نجاسات تأیید کرده‌اند؛ چرا که در بقیهٔ نجاسات نیز شستن چیزی جز همان موضع نجاست واجب نیست.

ابن دقیق العید رحمه الله می‌گوید:

«اختلاف کرده‌اند که آیا باید تمام آلت تناسلی را از مذی شست، یا تنها محل نجاست را؟ جمهور علما بر این باورند که به همان محل نجاست بسنده می‌شود...» «إحکام الأحکام» (۱ / ۷۴).

نووی رحمه الله می‌گوید:

«بخش واجب برای شستن، تنها همان موضع نجاست است؛ این مذهب ما و مذهب جمهور است» «المجموع» (۲ / ۱۴۴).

و ابن‌رجب رحمه الله می‌گوید:

«علما در معنای امر به شستن آلت تناسلی به سبب خروج مذی اختلاف‌نظر داشته‌اند؛ آیا منظور شستن همان قسمتی از آلت است که مذی به آن رسیده (مانند ادرار)، یا شستن تمام آلت تناسلی؟ در این باره دو دیدگاه وجود دارد که هر دو، دو روایت نقل‌شده از مالک و امام احمد هستند» «فتح الباري» (۱ / ۳۰۴).

ابن دقیق العید رحمه الله می‌گوید:

«جمهور علما از به‌کارگیری معنای حقیقی واژهٔ «الذکر» (یعنی تمام آلت تناسلی) عدول کرده و به معنا و علت حکم توجه نموده‌اند؛ چرا که عامل وجوب شستشو، همان خروج مادهٔ خارج‌شده است و این امر، اکتفا به محل خروج آن را اقتضا می‌کند» «إحکام الأحکام» (۱ / ۷۴).

و ابوجعفر طحاوی رحمه الله می‌گوید:

«اما بررسی این مسأله از طریق استدلال و قیاس؛ ما خروج مذی را یک حَدَث دانستیم، پس خواستیم در خروج دیگر حدث‌ها بنگریم که چه چیزی به سبب آن‌ها واجب می‌شود؛ [دیدیم که] به سبب خروج مدفوع، شستن همان قسمتی از بدن که آلوده شده واجب است و شستن جاهای دیگر لازم نیست، مگر وضو گرفتن برای نماز. همچنین است خروج خون از هر جای بدن که خارج شود، بنا بر قول کسانی که آن را حدث می‌دانند. پس قیاس و استدلال اقتضا می‌کند که خروج مذی نیز که یک حدث است، همین‌گونه باشد؛ یعنی در آن، شستن جایی جز همان موضعی از بدن که آلوده شده واجب نباشد، مگر وضو گرفتن برای نماز؛ پس این مطلب از طریق استدلال و قیاس نیز ثابت شد. و این، باور ابوحنیفه، ابویوسف و محمد بن حسن رحمهم الله است» «شرح معاني الآثار» (۱ / ۴۸).

اما کسانی که قائل به نجاست هستند، در پاسخ به این [استدلالِ جمهور] گفته‌اند: هیچ مانعی ندارد که شستن جایی فراتر از محل خروج ماده واجب شود؛ و این امر در شریعت نظیری هم دارد، که همان وجوب غسل تمام بدن به سبب خروج منی است؛ و برای این کار فایده‌ای [پزشکی] ذکر کرده‌اند و آن اینکه شستن آلت تناسلی و بیضه‌ها، خروج مذی را قطع می‌کند.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله می‌گوید:

«و از آنجا که [مذی] با شهوت خارج می‌شود، رواست که به سبب خروج آن، شستن جایی فراتر از محل خروجش واجب شود؛ مانند منی. و این به خاطر آن است که بیضه‌ها ظرف و جایگاه آن هستند و شستن آن‌ها، خروجش را قطع می‌کند و اثرش را از بین می‌برد». «شرح العمدة» (۱/۱۰۳).

و امام احمد در مسند خود (۲ / ۲۹۳) و ابوداوود (۲۰۸) از هشام بن عروه، از عروه روایت کرده‌اند: «علی بن ابی‌طالب به مقداد گفت ـ و حدیثی مانند این را ذکر کرد ـ پس مقداد از پیامبر پرسید و رسول الله ﷺ فرمودند: آلت تناسلی و بیضه‌هایش را بشوید».

حافظ ابن حجر در «التلخيص الحبير» (۱/۱۱۷) می‌گوید:

«و ابوداوود آن را از طریق عروه از علی روایت کرده که در آن آمده است: «بیضه‌ها و آلت تناسلی‌اش را بشوید»؛ در حالی که عروه از علی نشنیده [و روایتش مرسل است]. اما ابوعوانه در صحیح خود آن را از حدیث عبیده از علی با همین زیادت [عبارتِ بیضه‌ها] روایت کرده و سند آن بدون ایراد است».

صنعانی در «سبل السلام» (۱/۱۹۹) می‌گوید:

«پس با وجود صحیح بودن این روایت، هیچ عذری برای نپذیرفتن آن وجود ندارد».

و ابوداوود (۲۱۱) از علاء بن حارث، از حرام بن حکیم، از عمویش عبدالله بن سعد انصاری روایت کرده که گفت: «از رسول الله ﷺ دربارۀ آنچه موجب غسل می‌شود و نیز دربارۀ آن آب [چسبناکی] که پس از آبِ [ادرار] می‌آید پرسیدم. فرمودند: آن مذی است و هر مردی مذی دارد؛ پس به سبب آن، فرج و بیضه‌هایت را بشوی و همانند وضویت برای نماز، وضو بگیر». (۱/ ۲۰۷)؛ و شیخ آلبانی رحمه الله آن را در «صحيح سنن أبي داود» (۱/ ۳۸۱) صحیح دانسته است.

شیخ ابن باز رحمه الله می‌گوید:

«واجب در مذی این است که آلت تناسلی و بیضه‌ها شسته شود». «فتاوى الشيخ ابن باز» (۱۷/۵۸).

و علمای کمیتۀ دائمی فتوا گفته‌اند:

«... اما مذی، نجس است؛ پس هرگاه از تو مذی خارج شد، شستن آلت تناسلی از ریشۀ آن و نیز بیضه‌ها واجب است، و همچنین پاشیدن آب بر آن قسمت از لباس و بدن که مذی به آن رسیده؛ چرا که پیامبر ﷺ «به علی فرمان دادند که آلت تناسلی و بیضه‌هایش را بشوید و از مذی وضو بگیرد، و فرمان دادند بر آن قسمت از لباس که به آن آلوده شده آب بپاشد».

و توفیق از جانب الله است؛ و درود و سلام خدا بر پیامبر ما محمد و آل و اصحاب او باد.

کمیتۀ دائمی پژوهش‌های علمی و فتوا

عبدالله بن قعود... عبدالله بن غدیان... عبدالرزاق عفیفی... عبدالعزیز بن عبدالله بن باز». «فتاوى اللجنة الدائمة» (۵/۳۸۲).

و از شیخ ابن‌عثیمین رحمه الله پرسیده شد:

دیدگاه راجح دربارۀ شستن آلت تناسلی و بیضه‌ها هنگام خروج مذی چیست؟

ایشان چنین پاسخ دادند: «دیدگاه راجح، وجوب آن است؛ و در این کار فایده‌ای پزشکی وجود دارد و آن اینکه شستن آلت تناسلی و بیضه‌ها، خروج مذی را قطع می‌کند». «تعليقات الشيخ ابن عثيمين على الكافي».

پس دیدگاه راجح، وجوب شستن آلت تناسلی و بیضه‌ها به سبب خروج مذی است؛ زیرا حدیثی که به این کار فرمان می‌دهد، صحیح است.

اما دربارۀ صحت نماز؛ در این‌گونه مسائل اجتهادی، بر کسی که به یکی از این دو دیدگاه عمل کند اشکالی نیست، مادامی که تشخیص دهد آن دیدگاه درست است و یا از امامانی که قائل به آن بوده‌اند تقلید کند.

والله اعلم.